

Sygn. akt II PK 202/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący)
SSN Krzysztof Staryk (sprawozdawca)
SSN Jolanta Strusińska-Żukowska

w sprawie z powództwa E. P.

przeciwko Centrum Odwykowemu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej [...]

o przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 14 maja 2014 r.,

skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w W.

z dnia 12 marca 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania i orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 marca 2013 r. Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych – w sprawie z powództwa E. P. przeciwko Centrum Odwykowemu Samodzielnemu Publicznemu Zakładowi Opieki Zdrowotnej w [...] o

przywrócenie do pracy i wynagrodzenie za czas pozostawania bez pracy – oddalił apelacje powódki i jej pełnomocnika od wyroku Sądu Rejonowego – Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w W. z dnia 14 lutego 2012 r., którym oddalono powództwo oraz zasądono od powódki na rzecz pozwanego kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd drugiej instancji podzielił i przyjął za własną podstawę faktyczną zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji, który ustalił, że powódka była zatrudniona u pozwanego w Ośrodku Terapii Uzależnień Alkoholowych [...] od dnia 1 października 1993 r. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony; początkowo na stanowisku asystenta kierownika, od dnia 1 kwietnia 1997 r. na stanowisku głównego księgowego i od dnia 1 stycznia 2003 r. na stanowisku zastępcy dyrektora - głównego księgowego (w ostatnim okresie za wynagrodzeniem 9.741,30 zł). Do zakresu obowiązków powódki należało m.in.:

1. prowadzenie rachunkowości jednostki zgodnie z obowiązującymi przepisami i zasadami przez nadzorowanie całokształtu prac z zakresu księgowości, ochrony mienia będącego w posiadaniu jednostki, terminowe przekazywanie rzetelnych informacji ekonomicznych, bieżące i prawidłowe prowadzenie ksiąg i sporządzanie kalkulacji wynikowej kosztów wykonywanych zadań,
2. prowadzenie gospodarki finansowej jednostki zgodnie z obowiązującymi zasadami przez wykonywanie dyspozycji środkami pieniężnymi zgodnie z przepisami dotyczącymi zasad wykonywania budżetu, zapewnienie pod względem finansowym prawidłowości umów zawieranych przez jednostkę, przestrzeganie zasad rozliczeń pieniężnych i ochrony wartości pieniężnych, zapewnienie terminowego ściągania należności i dochodzenia roszczeń spornych oraz spłaty zobowiązań,
3. analiza wykorzystania środków przydzielonych z budżetu lub środków pozabudżetowych i innych będących w dyspozycji jednostki,
4. dokonywanie w ramach kontroli wewnętrznej – kontroli funkcjonalnej w zakresie powierzonych obowiązków, wstępnej kontroli legalności dokumentów dotyczących wykonywania planów finansowych, następnej kontroli operacji finansowej jednostki,
5. kierowanie pracą podległych komórek organizacyjnych,
6. opracowywanie projektów przepisów wewnętrznych wydawanych przez kierownika jednostki dotyczących prowadzenia rachunkowości,
7. opracowywanie zbiorczych sprawozdań finansowych z wykonania budżetu i ich

analiz. Od 1 listopada 1999 r. powódka została zobowiązana do prowadzenia spraw pracowniczych, za co otrzymała dodatkowe wynagrodzenie 100 zł. Powódce nie udzielono pisemnego zakresu obowiązków w tym zakresie – w praktyce do obowiązków powódki należało prowadzenie dokumentacji pracowniczej, wypisanie angażu czy świadectwa pracy, prowadzenie kart urlopowych. Powódka była pracownikiem technicznym, wykonawcą poleceń dyrektora w tym zakresie. Nie miała władzy decyzyjnej, miał ją tylko dyrektor. Powódka zajmowała się prowadzeniem list, urlopami, naliczaniem dodatków stażowych, wystawianiem świadectw pracy, sporządzaniem projektów umów, kompletowaniem akt osobowych pracowników. Sprawami BHP zajmowała się osoba z zewnątrz, ale to powódka kierowała pracownikami na szkolenia. Do służb BHP należała również ocena ryzyka zawodowego. Teczki osobowe przechowywane były w gabinecie powódki. Dostęp do nich poza powódką miał każdorazowo dyrektor, księgowa S., co konsultowała z powódką. Pozwany Ośrodek z mocy ustawy nie jest płatnikiem podatku VAT. Powódka wystawiała jednak faktury VAT do NFZ. Były to faktury generowane przez system NFZ. Pozwany od początku istnienia nigdy nie dokonał zgłoszenia na formularzu VAT-R. Powódka w ramach dodatkowych obowiązków podjęła się nadzorowania i rozliczania inwestycji pozwanego. Za prowadzenie spraw dotyczących działalności inwestycyjnej ośrodka powódka otrzymała dodatek do wynagrodzenia 1.500 zł. Inwestycja przy ul. Ł. budowana była od podstaw. Do marca 2008 r. usuwane były usterki, a następnie wystąpiono o pozwolenie na użytkowanie. Zawiadomienie o zakończeniu robót budowlanych i zamiarze przystąpienia do użytkowania budynku wysłano w dniu 20 lutego 2008 r. do Państwowej Inspekcji Sanitarnej, Inspekcji Ochrony Środowiska, Państwowej Inspekcji Pracy i Państwowej Straży Pożarnej. Wobec stwierdzenia przekroczenia normy zanieczyszczenia wody przeprowadzono jej dezynfekcję. Kolejne zawiadomienie wysłano w dniu 1 grudnia 2008 r. Dyrektor pozwanego F. B. podjęła decyzję, że dopóki pozwany nie otrzyma formalnych pozwoleń na użytkowanie, to nie będą amortyzowane środki wydatkowane na budowę. Formalnego pozwolenia na użytkowanie nie otrzymano do lutego 2009 r., pomimo użytkowania biur.

W dniach od 1 września 2008 r. do 17 października 2008 r. na polecenie Biura Polityki Zdrowotnej [...] przeprowadzono kontrolę w Ośrodku. Kontrola

przeprowadzona została w zakresie realizacji zadań statutowych, dostępności i poziomu udzielanych świadczeń, prawidłowości gospodarowania mieniem i gospodarki finansowej. Ustalenia kontroli przedstawione zostały w protokole kontroli, zostały przyjęte i podpisane w dniu 13 stycznia 2009 r. W wyniku kontroli stwierdzono m.in., że obowiązujący w Ośrodku Zakładowy Regulamin Premiowania oparty jest na nieobowiązujących aktach prawnych, Ośrodek nie posiada Regulaminu Wynagradzania, dokumentacja pracownicza osób zatrudnionych w Ośrodku nie jest kompletna i nie jest prowadzona w sposób systematyczny, kwartalne sprawozdania z działalności składane są na drukach zawierających błędy. Zalecono m.in. na bieżąco uzupełniać akta osobowe i dokumentację w sprawach związanych ze stosunkiem pracy, wprowadzenie regulaminu wynagradzania i uchylene zakładowego regulaminu premiowania. Zalecenia odebrano w dniu 31 sierpnia 2009 r.

Uchwałą nr 2/2008 z dnia 20 października 2008 r. tymczasowej Komisji Zakładowej NSZZ Solidarność wybrano na przewodniczącego Związków Zawodowych M. J., na sekretarza Związku E. P. (powódkę), na skarbnika A. W. W dniu 16 grudnia 2008 r. organizacja związkowa NSZZ „Solidarność” udzieliła powódce pełnomocnictwa do reprezentowania organizacji związkowej przed pracodawcą. 17 grudnia 2008 r. pracodawca wystąpił do przewodniczącej NSZZ „Solidarność” o udzielenie informacji dotyczącej członków związku podlegających szczególnej ochronie stosunku pracy. 2 lutego 2009 r., a następnie w dniu 23 marca 2009 r. poinformowano pracodawcę o pracownikach objętych szczególną ochroną z art. 32 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych, wskazując m.in. na powódkę. W dniu 5 lutego 2009 r. powódka wystosowała pismo o rezygnacji z prowadzenia spraw pracowniczych, na co dyrektor pozwanego nie wyraził zgody. W dniu 2 marca 2009 r. powódka zwróciła się z prośbą o cofnięcie dodatku 1.500 zł za prowadzenie spraw dotyczących inwestycji przy ul. Ł., na co dyrektor pozwanego wyraził zgodę. W okresie od 11 lutego 2009 r. do 24 marca 2009 r. u strony pozwanej miała miejsce kontrola przeprowadzona przez Państwową Inspekcję Pracy. Kontrola ta wykazała liczne nieprawidłowości. W dniu 31 marca 2009 r. odbyło się posiedzenie Rady Społecznej przy OTUA SP ZOZ. W posiedzeniu uczestniczył dyrektor Ośrodka J. S. Jednym z punktów porządku

posiedzenia było przyjęcie uchwały zatwierdzającej plan finansowy na 2009 rok oraz zatwierdzające sprawozdanie finansowe za rok 2008. Dyrektor wskazał powódkę jako osobę wyznaczoną do przedstawienia sprawozdania. Obowiązkiem powódki jeszcze w poprzednich latach było zreferowanie sprawozdania finansowego za rok poprzedni na posiedzeniach rady społecznej. Dyrektor pozwanego wydał powódce polecenie uczestniczenia w posiedzeniu. Powódka odmówiła stawienia się na posiedzeniu. Odmowa polecenia uczestnictwa w Radzie Społecznej przez powódkę znalazła odzwierciedlenie w protokole z posiedzenia i wpłynęła na zmianę porządku obrad. Rada Społeczna wyraziła dezaprobatę wobec odmowy wykonania polecenia przez powódkę i przekonanie, że sprawy finansowe należy unormować w inny sposób, opiniując pozytywnie rozwiązanie księgowości.

W dniu 20 kwietnia 2009 r. pozwany wystąpił do Zakładowej Organizacji Związkowej NSZZ „Solidarność” Ośrodek Terapii Uzależnień Alkoholowych Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej o wyrażenie opinii i ewentualną zgodę na rozwiązanie umowy o pracę z powódką bez wypowiedzenia w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. Pozwany wskazał w nim przyczyny rozwiązania z powódką umowy oraz okoliczności, które następnie powtórzył w piśmie rozwiązującym z powódką umowę o pracę. W piśmie z dnia 24 kwietnia 2009 r. przewodnicząca związku zawodowego A. W. poinformowała pozwanego, że związki zawodowe nie wyrażają zgody na rozwiązanie z powódką umowy o pracę w żadnym trybie, traktując zamiar rozwiązania z powódką umowy o pracę jako bezpodstawny i dyskryminujący powódkę z uwagi na przynależność związkową. Jednocześnie w dniu 24 kwietnia 2009 r. J. S. Dyrektor Ośrodka TPA SP ZOZ otrzymał kolejną informację od związku zawodowego NSZZ „Solidarność” w Ośrodku Terapii Uzależnień Alkoholowych SP ZOZ o pracownikach ośrodka, których interesy reprezentuje związek zawodowy zawierającą wskazanie, że powódka zgodnie z uchwałą związku została objęta szczególną ochroną z art. 32 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych.

W dniu 28 kwietnia 2009 r. pozwany rozwiązał z powódką umowę o pracę bez wypowiedzenia w trybie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. z dniem 28 kwietnia 2009 r. z powodu ciężkiego, zawinionego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych polegającego na: 1. rażąco wadliwym wykonywaniu obowiązków

głównego księgowego tj: a) wystawianiu faktur VAT bez uprzedniego dokonania zgłoszenia na druku VAT R do właściwego urzędu skarbowego, b) nie wprowadzeniu do ewidencji środków trwałych i nieamortyzowaniu nakładów w wysokości 52.200 zł, c) doprowadzenie do niezgodności salda zawartego w bilansie z saldem wynikającym z deklaracji DRA za miesiąc grudzień 2008 r.; d) niezgodnieniu salda rozrachunków z Inspektorem ZUS. Pozwany wskazał, że nieprawidłowości w prowadzeniu spraw księgowych wskazuje i potwierdza opinia biegłego rewidenta z dnia 10 kwietnia 2009 r.;

2. wadliwym prawnie i niesolidnym prowadzeniu spraw pracowniczych, a w szczególności: a) zaniechaniu przygotowania informacji dla pracowników o warunkach zatrudnienia, b) nieprzygotowaniu oceny ryzyka zawodowego, c) niekierowaniu nowozatrudnionych osób na wstępne szkolenie - instruktażu ogólnego i stanowiskowego w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy, d) nieprawidłowym ustalaniu wysokości dodatku stażowego, e) nieinformowaniu pracodawcy o zaległych urloпах pracowników, f) nieprawidłowym prowadzeniu kart czasu pracy pracowników, g) nieprawidłowym sporządzaniu umów o pracę, h) nieprzygotowaniu w terminie świadectwa pracy, i) nieprawidłowym prowadzeniu akt osobowych pracowników, j) niezapoznaniu pracowników z regulaminem pracy, co zostało wykazane i potwierdzone w wystąpieniu Państwowej Inspekcji Pracy z dnia 26 marca 2009 r.;

3. niewykonaniu poleceń dyrektora, tj. a) odmowie sporządzenia sprawozdania [...] - organu sprawującego nadzór nad Ośrodkiem Terapii Uzależnień Alkoholowych SP ZOZ, b) zreferowania sprawozdania finansowego za 2008 r. na posiedzeniu Rady Społecznej w dniu 31 grudnia 2009 r.;

4. naruszeniu art. 100 § 2 k.p., tj.: a) nieprzestrzeganiu zasad współżycia społecznego poprzez ubliżanie i godzenie w dobre imię dyrektora, b) obraźliwe zachowanie w stosunku do niektórych współpracowników, c) lekceważący stosunek do dyrektora oraz organu sprawującego nadzór, d) nieprzestrzeganie obowiązku ochrony danych osobowych pacjentów;

5. brak dbałości, staranności i uwagi w wykonywaniu czynności przypisanych zajmowanemu stanowisku.

Po rozwiązaniu umowy o pracę powódka od 28 kwietnia 2009 r. do 23 października 2009 r. przebywała na zwolnieniu lekarskim i pobierała zasiłek chorobowy. Obecnie jest osobą bezrobotną zarejestrowaną w Urzędzie Pracy. Jest

udziałowcem w Centrum [...] Spółce z o.o. i prezesem korporacyjnym tego centrum. Zarządzeniem dyrektora Ośrodka Terapii Uzależnień Alkoholowych SP ZOZ z dniem 31 maja 2009 r. zlikwidowano stanowisko zastępcy dyrektora - głównego księgowego i starszego księgowego-kasjera i od dnia 1 czerwca 2009 r. wprowadzono nowy schemat organizacyjny Ośrodka. Księgowość zlikwidowano w dniu 1 czerwca 2009 r. zarządzeniem z dnia 29 maja 2009 r. przez zastąpienie jej zewnętrzną firmą audytorską.

Sąd pierwszej instancji uznał, że pozwany zachował wymóg konsultacji związkowej. Powódka w spornym okresie była aktywnym działaczem związku zawodowego NSZZ „Solidarność” i podlegała szczególnej ochronie, o czym pracodawca został poinformowany. Pracodawca zwrócił się do związku zawodowego o wyrażenie zgody na rozwiązanie z powódką umowy o pracę w trybie dyscyplinarnym, przedstawiając zarzuty wobec powódki. Związki nie wyraziły zgody, jednakże pomimo to rozwiązanie umowy o pracę z powódką było możliwe i dopuszczalne. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2003 r., P 7/02, art. 32 ust. 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (Dz.U. z 2001 r. Nr 79, poz. 854, Nr 100, poz. 1080 i Nr 128, poz. 1405 oraz z 2002 r. Nr 135, poz. 1146 i Nr 240, poz. 2052) w brzmieniu obowiązującym do dnia 30 czerwca 2003 r. w zakresie, w jakim nakłada na pracodawcę obowiązek uzyskania zgody na rozwiązanie stosunku pracy z pracownikiem będącym członkiem komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej, jest niezgodny z art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Według Sądu pierwszej instancji powołany wyrok TK *per analogiam* znajdzie zastosowanie w niniejszej sprawie. Przepis art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych naruszył zasadę równości, która usprawiedliwia ograniczenia i odstępstwa od tego zakazu i te same zasady. Wyrok wszedł w życie z dniem ogłoszenia tj. z dniem 15 kwietnia 2003 r. Z tym też dniem przepis art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych utracił moc obowiązującą. Sądy powszechne są natomiast z urzędu zobowiązane uwzględniać utratę mocy obowiązującej przepisu.

Sąd drugiej instancji podzielił ocenę prawną zaskarżonego wyroku Sądu pierwszej instancji i podkreślił, że powódka podejmując się prowadzenia spraw pracowniczych wzięła na siebie odpowiedzialność rzetelnego i terminowego

wywiązywania się z tych obowiązków. Pomimo, że nie otrzymała ona zakresu obowiązków na piśmie, to jednak – w ocenie Sądu drugiej instancji – faktycznie podjęła się prowadzenia spraw pracowniczych. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko zaskarżonego wyroku, że powódka była osobą odpowiedzialną za sporządzenie sprawozdania finansowego za dany rok kalendarzowy. Powódka sporządziła dwie części sprawozdania: merytoryczną i finansową za rok 2008 i dotyczyło to przyznanych dotacji na rok 2009. Sprawozdanie to jednak zawierało liczne błędy, co potwierdza opinia zewnętrznego podmiotu – biegłego rewidenta złożona dyrektorowi Stańskiemu i przedstawiona powódce do zapoznania, co powódka potwierdziła własnym podpisem w dniu 1 kwietnia 2010 r. W piśmie z dnia 2 kwietnia 2009 r. powódka ustosunkowała się do uwag, nie zgadzając się z nimi. Powódka wyraziła przy tym dezaprobatę dla postępowania dyrektora co do kontroli sprawozdania przez firmę zewnętrzną, jak i wobec niepoinformowania jej o tym fakcie. Odmówiła sporządzenia drugiej wersji bilansu uwzględniającego uwagi audytora, pozostawiając to w gestii dyrektora, co zrobi z wynikami kontroli i jak je odniesie do bilansu sporządzonego przez powódkę. Ostatecznie sprawozdanie finansowe za okres od 1 stycznia - 31 grudnia 2008 r. sporządził biegły rewident w dniu 1 czerwca 2009 r. W dniu 31 marca 2009 r. powódka została wezwana przez dyrektora na posiedzenie Rady Społecznej celem zreferowania bilansu za 2008 r. Powódka co roku referowała sprawozdanie na posiedzeniu i należało to do jej obowiązków. Powódka odmówiła wzięcia udziału w Radzie. Powódka nie zaprzeczyła, że odmówiła wykonania polecenia służbowego. W ocenie Sądu drugiej instancji prawidłowe jest w świetle ustalonych okoliczności, stanowisko Sądu pierwszej instancji, zgodnie z którym przedstawione okoliczności w pełni uzasadniają rozwiązanie umowy o pracę z winy pracownika. Powódka odmówiła wykonania polecenia służbowego, zrobiła to świadomie. Natomiast tłumaczenie powódki, że nie była w posiadaniu ostatecznej wersji sprawozdania jest nieuzasadnione, gdyż do jej obowiązków należało przygotować ostateczną wersję sprawozdania, przy uwzględnieniu uwag dyrektora.

Uznając bezzasadność zarzutów apelacji dotyczących naruszenia art. 56 § 1 k.p., art. 57 k.p., art. 45 § 2 i § 3 k.p., art. 52 § 1 k.p. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że wykonywanie przez powódkę obowiązków

jako główny księgowy nie stanowiło rażących nieprawidłowości, które uzasadniałyby natychmiastowe rozwiązanie umowy o pracę z winy pracownika. Uzasadnione natomiast były zarzuty dotyczące nieprawidłowości przy prowadzeniu spraw pracowniczych przez powódkę. Powódka ciężko naruszyła obowiązki pracownicze świadomie przez rażące niedbalstwo. Uzasadnione jest również twierdzenie, że powódka nie wykonała poleceń dyrektora przez odmowę sporządzenia sprawozdania dla [...] oraz odmowę zreferowania sprawozdania finansowego za rok 2008 na posiedzeniu Rady Społecznej w dniu 31 marca 2009 r.

W ocenie Sądu drugiej instancji tylko jeden zarzut postawiony przez pracodawcę – dotyczący niewykonania poleceń dyrektora: zreferowania sprawozdania finansowego za 2008 r. na posiedzeniu Rady Społecznej w dniu 31 grudnia 2009 r. został wyrażony w ciągu 1 miesiąca od uzyskania przez pracodawcę wiadomości o okoliczności uzasadniającej rozwiązanie umowy o pracę z powódką. Pozostałe zarzuty postawione zostały z przekroczeniem miesięcznego terminu. Według Sądu drugiej instancji nie zmienia to trafności zaskarżonego wyroku. Wystarczy bowiem, aby tylko jedna z przyczyn wskazanych przez pracodawcę w piśmie rozwiązującym umowę o pracę okazała się prawdziwa i zasadna, a zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa i przyjętym stanowiskiem doktryny prawa pracy, rozwiązanie umowy o pracę należy uznać za zgodne z prawem i uzasadnione. Wobec uznania, że umowa o pracę została rozwiązana z powódką bez naruszenia przepisów o rozwiązywaniu umów o pracę w trybie art. 52 § 1 k.p., nietrafne są zarzuty naruszenia art. 56 § 1 k.p., art. 57 k.p., art. 45 § 2 i § 3 k.p. Nieuzasadniona odmowa wykonania polecenia przełożonego uzasadnia rozwiązanie umowy o pracę z winy pracownika – powódka w pełni świadomie odmówiła wykonania polecenia przełożonego, czym, w znacznym stopniu utrudniła działanie pozwanego.

Sąd drugiej instancji nie podzielił zarzutów apelacji dotyczących niedokonania ustaleń faktycznych na okoliczność charakteru działalności związkowej powódki pomimo arbitralnego uznania, że nadużywała ona pozycji związkowej, naruszenia art. 31 ust. 1 pkt 1 (powinno być art. 32 ust. 1 pkt 1) ustawy o związkach zawodowych przez jego niezastosowanie, skutkujące nieuwzględnieniem ochrony związkowej przysługującej powódce w tym zakresie

oraz naruszenia art. 8 k.p. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku zawodowym. Sąd drugiej instancji podzielił stanowisko Sądu pierwszej instancji, że działalność związkowa powódki była zgodna z prawem, ponieważ ustawa o związkach zawodowych nie zabrania w tym przypadku powódce przynależności związkowej, pomimo pełnionej funkcji oraz zajmowanego stanowiska. Powódka nadużywała jednak swojej pozycji w związku. Jej zachowania polegające na przepisywaniu uchwał komisji tak, aby były zgodne z prawem, a także inne zachowania towarzyszące tworzeniu związku zawodowego świadczą o zmierzaniu powódki do wykorzystania działalności związku zawodowego na terenie ośrodka do zapewnienia przede wszystkim sobie silnej ochrony przed zwolnieniem.

Powyższy wyrok Sądu Okręgowego (w całości) powódka zaskarżyła skargą kasacyjną. Skargę oparto na obu podstawach kasacyjnych określonych w art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.

W ramach pierwszej podstawy kasacyjnej (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) zarzucono:

a) niewłaściwe zastosowanie art. 32 ust. 1 pkt ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych przez podzielenie przez Sąd drugiej instancji wywodów Sądu Rejonowego, odnoszących się do zastosowania analogii w stosunku do wyroku Trybunału Konstytucyjnego P 7/02 oraz na skutek niezasadnego nieuwzględnienia ochrony związkowej powódki, pomimo istnienia wszelkich podstaw ku temu,

b) niewłaściwe zastosowanie art. 8 k.p. w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych w związku z art. 52 § 1 pkt 1 k.p. i błędne przyjęcie, że przypisane powódce przez Sąd Okręgowy zachowania w postaci przepisywania uchwał związkowych oraz nie określone szczegółowo przez Sąd zachowania przy tworzeniu związku zawodowego stanowią nadużywanie wolności związkowej i że roszczenie powódki o przywrócenie do pracy jest sprzeczne ze społeczno-gospodarczym celem ochrony działaczy związkowych i z zasadami współżycia społecznego oraz polegające na przyjęciu powyższego, pomimo niedokonania precyzyjnego i przekonującego uzasadnienia nadużycia prawa do ochrony działacza związkowego;

c) niewłaściwe zastosowanie art. 52 § 1 pkt 1 k.p. do oceny zasadności zarzutu pracodawcy odmowy sporządzenia przez powódkę sprawozdania dla m.st. Warszawy, pomimo jego ogólnikowości i nieprecyzyjności;

d) niewłaściwe zastosowanie art. 56 § 1 i § 2 w związku z art. 57 § 1 i § 2 oraz w związku z art. 45 § 2 i § 3 k.p. w związku z art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych, skutkujące odmową przywrócenia powódki do pracy i zasądzenia wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy, pomimo istnienia podstaw do ich uwzględnienia.

W ramach podstawy procesowej (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.) zarzucono naruszenie:

- art. 382 w związku z art. 227 w związku z art. 217 § 1 w związku z art. 391 § 1 k.p.c. przez nieustosunkowanie się i nieprzeprowadzenie dowodu z dokumentów sporządzonych i złożonych do akt sprawy po wydaniu wyroku przez Sąd pierwszej instancji w postaci: uchwały Rady Miasta W. z dnia 17 maja 2012 r. w sprawie połączenia Centrum Odwykowego Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej oraz Ośrodka Terapii Uzależnień Alkoholowych Samodzielnego Publicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej, uzasadnienia tej uchwały, aktualnego odpisu z KRS dla Pozwanego Ośrodka – na okoliczności dotyczące przejęcia Pozwanego Ośrodka przez Centrum Odwykowe Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz protokołu rozprawy z dnia 11.10.2012 r., która odbyła się przed Sądem Rejonowym w sprawie o sygn. akt VI P .../11 na okoliczność treści oświadczeń składanych przez świadka J. Ś. (k. 851-855);

- art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. przez nierozważnie następujących zarzutów apelacyjnych oraz nieustosunkowanie się do nich w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku:

a) zarzutu apelacyjnego niedokonania ustaleń faktycznych na okoliczność charakteru działalności związkowej powódki, pomimo arbitralnego uznania, że nadużywała ona pozycji związkowej, co stanowi jednocześnie nierozpoznanie istoty sprawy w tym zakresie,

b) zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych przez jego niezasadne niezastosowanie, skutkujące nieuwzględnieniem ochrony związkowej przysługującej powódce w tym zakresie,

c) zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 8 k.p. przez jego nieprawidłowe zastosowanie i przyjęcie, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku zawodowym,

d) zarzutów apelacyjnych w postaci dokonania nieprawidłowych ustaleń faktycznych oraz zarzutu naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. przez niedokonanie analizy całokształtu materiału dowodowego i niezasadne danie wiary w całości zeznaniom świadków J. S., J. Ś. i B. M. i niezasadną odmowę uwzględnienia zeznań powódki,

e) zarzutu apelacyjnego naruszenia art. 52 § 1 pkt 1 k.p. przez jego niezasadne zastosowanie do zarzutu odmowy sporządzenia sprawozdania dla m.st. Warszawy, pomimo jego ogólnikowości i nieprecyzyjności;

- art. 386 § 4 k.p.c. przez nieprzekazanie sprawy Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, pomimo nierozpoznania przez Sąd Rejonowy istoty sprawy w zakresie charakteru działalności związkowej powódki;

- art. 378 § 1 w związku z art. 328 § 2 i art. 391 § 1 k.p.c. przez nierozważenie w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku postawy prawnej rozstrzygnięcia w zakresie przypisanego powódce nadużycia wolności związkowej;

- art. 477¹ k.p.c. w związku z art. 8 k.p. przez nieuwzględnienie z urzędu roszczenia alternatywnego przewidzianego w art. 45 § 1 k.p. w postaci zasądzenia odszkodowania.

Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu drugiej instancji w całości i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania temu Sądowi wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania odwoławczego i kasacyjnego, względnie – w razie stwierdzenia przesłanek z art. 398¹⁶ k.p.c. – o: uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i jego zmianę w całości przez zmianę zaskarżonego apelacjami powódki oraz jej pełnomocnika wyroku Sądu pierwszej instancji w całości przez przywrócenie powódki do pracy na dotychczasowych warunkach oraz zasądzenie na rzecz powódki od pozwanego wynagrodzenia za cały okres pozostawania bez pracy od dnia 29 kwietnia 2009 r. w kwocie po 9.376,46 zł brutto miesięcznie z uwzględnieniem faktu, że w okresie od 29 kwietnia 2009 r. do 23 października 2009 r. powódka przebywała na zwolnieniu lekarskim i za okres 29.04.-31.05.2009 r. powódce przysługuje wynagrodzenie chorobowe, za okres 1.06.-23.10.2009 r. zasiłek chorobowy oraz o zasądzenie od pozwanego na

rzecz powódki kosztów postępowania przed Sądem pierwszej instancji, kosztów postępowania odwoławczego i kasacyjnego według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną strona pozwana wniosła o oddalenie skargi kasacyjnej powódki w całości i przyznanie na rzecz pozwanego kosztów procesu za instancję kasacyjną.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Na podstawie przepisu art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 167) pracodawca bez zgody zarządu zakładowej organizacji związkowej nie może wypowiedzieć ani rozwiązać stosunku pracy z imiennie wskazanym uchwałą zarządu jego członkiem lub z innym pracownikiem będącym członkiem danej zakładowej organizacji związkowej, upoważnionym do reprezentowania tej organizacji wobec pracodawcy albo organu lub osoby dokonującej za pracodawcę czynności w sprawach z zakresu prawa pracy - z wyjątkiem, gdy dopuszczają to odrębne przepisy.

Rozpoznając niniejszą skargę kasacyjną Sąd Najwyższy zaaprobował pogląd wyrażony w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 8 marca 2013 r., II PK 208/12 – OSNP 2013 nr 21-22, poz. 252, że przepis art. 32 ust. 1 ustawy o związkach zawodowych nie zawiera żadnych wyłączeń spod przewidzianej w nim ochrony, gdyż nie można wykluczyć, że wypowiedzenie lub rozwiązanie stosunku pracy przez pracodawcę może stać się jedynie pretekstem do pozbycia się pracownika prowadzącego działalność związkową. Z tego też względu w każdym przypadku zamiaru wypowiedzenia (rozwiązania) umowy o pracę pracownikowi określonymu w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych pracodawca związany jest stanowiskiem zarządu zakładowej organizacji związkowej w tym zakresie. Oznacza to, że po pierwsze - decyzja co do dalszego pozostawania w zatrudnieniu działacza związkowego leży w gestii zarządu organizacji związkowej, po drugie - niewyrażenie zgody, o której stanowi powołany przepis, nie pozwala pracodawcy na wypowiedzenie lub rozwiązanie stosunku pracy z działaczem związkowym, niezależnie od przyczyny leżącej u podstaw zamiaru pracodawcy, wreszcie po trzecie - skutkiem działania pracodawcy niezgodnego z art. 32 ust. 1 pkt 1 jest co

do zasady uwzględnienie żądania pracownika przywrócenia do pracy (art. 45 § 3 oraz art. 56 § 2 k.p.), a w konsekwencji - roszczenia o zasądzenie wynagrodzenia za cały czas pozostawania bez pracy (art. 47 in fine oraz art. 57 § 2 in fine k.p.). Ze swojej strony organy związku zawodowego, podejmując decyzje w sprawach określonych w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych, powinny wziąć pod uwagę wszelkie okoliczności konkretnego przypadku. Ponieważ może się zdarzyć, że zarząd zakładowej organizacji związkowej nie wykaże obiektywizmu, nadużyje swoich uprawnień i weźmie w obronę działacza związkowego, który w okolicznościach danego przypadku na ochronę nie zasługuje, judykatura Sądu Najwyższego przyjmuje, że może to stanowić podstawę odmowy uwzględnienia roszczenia o przywrócenie do pracy ze względu na nadużycie prawa do ochrony związkowej lub sprzeczność żądania przywrócenia do pracy ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem prawa podmiotowego bądź zasadami współżycia społecznego (art. 8 k.p.). Taka sytuacja ma miejsce wówczas, gdy ochrona przysługująca na podstawie art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych ma służyć nie zagwarantowaniu niezależności w wykonywaniu zadań związkowych, ale wyłącznie uniemożliwieniu pracodawcy zasadnego rozwiązania umowy o pracę. Na tym polega brak bezwzględnego charakteru ochrony przewidzianej w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych. Sąd Najwyższy w swoim orzecznictwie prezentuje stanowisko pozwalające na nieuwzględnienie roszczenia o przywrócenie do pracy na podstawie art. 8 k.p. w zależności od zachowania pracownika oraz okoliczności konkretnej sprawy i to nie tylko w wypadku, w którym zasadne byłoby rozwiązanie stosunku pracy w trybie art. 52 k.p., ale również w razie zaistnienia przyczyn uzasadniających jedynie wypowiedzenie umowy o pracę (por. wyrok z dnia 3 sierpnia 2007 r., I PK 82/07, LEX nr 470023 i powołane w nim wcześniejsze orzecznictwo). Sąd Najwyższy uznał zatem, że o ile wybór pracownika do zarządu zakładowej organizacji związkowej (obecnie: objęcie go ochroną związkową) po podjęciu przez pracodawcę działań zmierzających do wypowiedzenia stosunku pracy lub w okresie biegnącego wypowiedzenia sam przez się nie prowadzi do nadużycia prawa wynikającego z przepisów o szczególnej ochronie trwałości stosunku pracy lub o sprzeczności z zasadami współżycia społecznego albo ze społeczno-

gospodarczym przeznaczeniem żądania przywrócenia do pracy (zob. wyroki z dnia 2 października 2002 r., I PKN 549/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 157 oraz z dnia 25 listopada 2004 r., I PK 11/04, Prawo Pracy 2005 nr 7-8, s. 42), to za takie może być uznane w okolicznościach danego przypadku utworzenie związku zawodowego lub wybór pracownika do zakładowej organizacji związkowej albo na społecznego inspektora pracy (aktualnie: objęcie pracownika ochroną związkową) wyłącznie w celu uzyskania ochrony przed dokonany już wypowiedzeniem umowy o pracę lub po podjęciu przez pracodawcę działań zmierzających do wypowiedzenia pracownikowi stosunku pracy (zob. wyroki z dnia 27 lutego 1997 r., I PKN 17/97, OSNAPiUS 1997 nr 21, poz. 416; z dnia 22 grudnia 1998 r., I PKN 509/98, OSNAPiUS 2000 nr 4, poz. 133; z dnia 30 stycznia 2008 r., I PK 198/07, Monitor Prawa Pracy 2008 nr 6, s. 316). Podkreśla się przy tym, że w razie istnienia rzeczywistych, konkretnych i w pełni usprawiedliwionych przyczyn wypowiedzenia, niepozostających w związku z *ratio legis* określonej w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych szczególnej ochrony stosunku pracy działaczy związkowych, domaganie się przywrócenia do pracy może w szczególnych sytuacjach faktycznych pozostawać w sprzeczności ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem takiej szczególnej ochrony prawnej (por. wyroki z dnia 26 listopada 2003 r., I PK 616/02, Prawo Pracy 2004 nr 6, s. 34 oraz z dnia 11 października 2005 r., I PK 45/05, Monitor Prawa Pracy 2006 nr 4, s. 203 i powołany wyżej wyrok z dnia 3 sierpnia 2007 r., I PK 82/07).

Stosownie do ustaleń faktycznych zaskarżonego rozpatrywaną skargą kasacyjną wyroku Sądu Okręgowego powódka – jako pełnomocnik związku zawodowego upoważniony do reprezentowania tej organizacji wobec pracodawcy – była objęta pełną ochroną określoną w przepisie art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 23 maja 1991 r. o związkach zawodowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2014 r., poz. 167). Związek zawodowy nie wyraził zgody na rozwiązanie z powódką umowy o pracę w trybie dyscyplinarnym. Sąd w zaskarżonym wyroku biorąc pod uwagę powyższe ustalenia nie uwzględnił ochrony przysługującej powódce na podstawie art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych, ponieważ w sposób niezrozumiały uznał, że pracownikowi, będącemu członkiem zakładowej organizacji związkowej, upoważnionym do reprezentowania tej organizacji wobec pracodawcy

taka ochrona nie przysługuje. Nie jest prawidłowe stanowisko zaskarżonego wyroku – zaprezentowane bezpośrednio w wyroku Sądu pierwszej instancji – o zastosowaniu w sprawie „per analogiam” wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 7 kwietnia 2003 r. P 7/02, OTK-A 2003 nr 4, poz. 29. Powyższy wyrok Trybunału Konstytucyjnego dotyczył innego brzmienia przepisu art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych, obowiązującego do dnia 1 lipca 2003 r. i oceniał zgodność z regulacjami konstytucyjnymi (art. 32 Konstytucji RP) szczególnej ochrony stosunku pracy pracownika będącego członkiem komisji rewizyjnej zakładowej organizacji związkowej. Powódka nie była członkiem komisji rewizyjnej, a po wyroku Trybunału Konstytucyjnego doszło do nowelizacji omawianych przepisów, których sądy w ogóle nie wzięły pod uwagę, mimo, że od tej nowelizacji upłynęło już wiele lat. Na skutek tego nie doszło do subsumpcji ustalonego stanu faktycznego pod aktualny stan prawny; konsekwencją tego stało się wadliwe rozpoznanie sprawy.

Wątpliwości też wywołuje konstatacja Sądu w zaskarżonym wyroku, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku, a jej zachowania polegające na przepisywaniu uchwał komisji tak, aby były zgodne z prawem, a także inne zachowania towarzyszące tworzeniu związku zawodowego świadczą o zmierzaniu powódki do wykorzystania działalności związku zawodowego na terenie ośrodka do zapewnienia przede wszystkim sobie silnej ochrony przed zwolnieniem.

Powyższe stanowisko prezentowane już przez Sąd pierwszej instancji było kwestionowane przez powódkę w jej apelacji – zarzucała ona „niedokonanie ustaleń faktycznych na okoliczność charakteru działalności związkowej powódki pomimo arbitralnego uznania, że nadużywała ona pozycji związkowej”. Sąd Okręgowy w zaskarżonym rozpatrywaną skargą kasacyjną wyroku – odnosząc się do powołanego wyżej zarzutu apelacji powódki – ograniczył się w istocie do powtórzenia argumentacji przedstawionej w tym zakresie przez Sąd pierwszej instancji. Takie stanowisko zaskarżonego wyroku jest nieprawidłowe. Zasadnicza wadliwość stanowiska w zakresie przyjęcia, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku zawodowym, stanowiska odmawiającego w konsekwencji powódce ochrony określonej w art. 32 ust. 1 pkt 1 ustawy o związkach zawodowych przed rozwiązaniem umowy o pracę bez wypowiedzenia – polega w ocenie Sądu

Najwyższego na braku w podstawie faktycznej zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego – elementów stanu faktycznego, które stanowiłyby płaszczyznę subsumcyjną przyjętego przez Sąd Okręgowy przepisu art. 8 k.p. Inaczej mówiąc brakuje ustaleń faktycznych w zakresie stanowiska zaskarżonego wyroku co do uznania, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku. Nie jest wystarczające powołanie się – jak to przedstawiono w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku – na zachowania powódki „polegające na przepisywaniu uchwał komisji tak, by były zgodne z prawem, a także inne zachowania towarzyszące tworzeniu związku zawodowego, o których mowa w pismach pełnomocnika pozwanej”. Brakuje ustaleń faktycznych w zakresie wyjaśnienia, na czym polegało owe przepisywanie uchwał oraz w zakresie ustalenia, jakie to konkretnie były działania (zachowania) powódki w trakcie tworzenia związku zawodowego. Podsumowując zasadnicza wadliwość zaskarżonego wyroku polega niezasadnym przyjęciu, że powódka nie podlegała ochronie związkowej oraz - na braku ustaleń stanu faktycznego w zakresie oceny prawnej skutkującej zastosowaniem w sprawie przepisu art. 8 k.p. i przyjęciem, że powódka nadużywała swojej pozycji w związku w celu zapewnienia przede wszystkim sobie silnej ochrony przed zwolnieniem – w aspekcie ustalenia, że tylko jeden zarzut zwolnienia postawiony został powódce w okresie jednego miesiąca.

Zasadne są zarzuty procesowej podstawy rozpatrywanej skargi kasacyjnej dotyczące naruszenia przez Sąd Okręgowy przepisów art. 378 § 1 k.p.c. oraz art. 378 § 1 k.p.c. w związku z art. 328 § 2 k.p.c. i art. 391 § 1 k.p.c. w zakresie nierozpoznania zarzutu apelacji powódki dotyczącego niedokonania przez Sąd pierwszej instancji ustaleń faktycznych na okoliczność charakteru działalności związkowej powódki, pomimo uznania, że nadużywała ona pozycji związkowej.

W tych okolicznościach rozważanie pozostałych zarzutów skargi kasacyjnej jest przedwczesne, prawidłowe rozstrzygnięcie sprawy i ocena odpowiedniości subsumcyjnej przepisów prawa materialnego zależy bowiem od dokonania w sprawie ustaleń faktycznych i właściwej oceny prawnej we wskazanym wyżej zakresie.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., natomiast o kosztach postępowania kasacyjnego - na podstawie art. 108 § 2 k.p.c. w związku z 398²¹ k.p.c.